

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇEVRE EĞİTİMİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Banu ÖZKAN*

Öz

Çevre sorunlarının yaşamı tehdit edecek boyutlara ulaştığı günümüzde, çevreye karşı duyarlı ve bilinçli bireyler yetiştirilmesi son derece önemlidir. Bu nedenle, çevre eğitime çocuğun temel alışkanlıklarını kazandığı okul öncesi dönemde başlanmalıdır. Buradan hareketle bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin çevre eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 2015 yılında İstanbul ilinde görev yapan 5 öğretmen katılmıştır. (n=5). Öğretmenlere genel bilgilerinin olduğu bir form verilmiş ayrıca bu öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Sonuç olarak, öğretmenlerin benzer görüşlere sahip oldukları, öğretmenlerin çevre eğitimi etkinliklerine programlarında sıklıkla yer verdiği, öğretmenlerin büyük bölümünün çevre eğitiminde öğretmenin görevinin daha önemli olduğunu düşündükleri görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Çevre eğitimi, okul öncesi, öğretmenler

INVESTIGATING VIEWS OF PRESCHOOL TEACHERS ABOUT ENVIRONMENTAL EDUCATION

Abstract

Developing conscious people is very important in this days that environmental problems threatens our lives. Therefore, environmental education must start at preschool period that children gain basic habits. Starting from this point, it is aimed to investigate preschool teachers' views about environmental education. 5 teacher attended to study (n=5) work in İstanbul city in 2015. Semi structured interviews made with them. For data collection, semi structured view form was used. As a result, teachers have same views, they often give a place environmental activities in their programme, most of them think that teachers role is more important about environmental education

Key words: Environmental education, preschool, teachers

GİRİŞ

Çevre sorunlarının yaşamı tehdit edecek boyutlara ulaştığı günümüzde, çevreye karşı duyarlı ve bilinçli bireyler yetiştirilmesi son derece önemlidir. Okul öncesi dönem çocuğun yaşamının temelini oluşturan dönemdir. Çocuğun gelişimi için kritik olan bu dönemde çocuk birçok temel alışkanlığı kazanmaktadır. Bu nedenle birçok olumlu davranış ve alışkanlık gibi çevre bilincinin de bu dönemde çocuklara kazandırılması gerekmektedir.

Çocukların erken dönemde gelişim özellikleri dikkate alındığında bu dönemde verilecek çevre eğitimi, çocukların bilişsel gelişimlerine katkıda bulunurken, okul öncesi dönemdeki fen eğitimine yönelik olumlu tutum geliştirmelerine de katkı sağlayacaktır. Okul öncesi dönemde çocuklara sağlanamayan canlı merkezli çevre eğitimi ileri yaşlarda verilse de, olumlu çevre

* Arş.Gör. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalı, banu.ozkan@dpu.edu.tr

tutumu geliştirmede beklenen etkiyi yaratmayabilir. (Taşkın ve Şahin, 2008). Bilindiği gibi okul öncesi eğitim çocuğun hemen her konuda erken yaşta bilinçlendirilmesini amaçladığından çevre eğitimi söz konusu olduğunda erken yaşta başlamanın çocukların hem bilinçlendirilmesi hem de çevreyi koruma ve geliştirme alışkanlıklarının erken oluşturulması açısından önemli olduğu söylenebilir (Önder ve Özkan, 2013). Çevresini tanıyan ve çevre duyarlılığına sahip çocuklar aynı zamanda kendisini de seven ve kendisine saygı duyan çocuklardır (Wilson, 1996).

Avrupa’da okullarda çevre eğitimine büyük ölçüde yer verilmektedir. Almanya’da ilkökul öğrencileri için zorunlu çevre eğitimi dersi bulunmaktadır. Finlandiya’da birçok okul çevre projeleri yapmaktadır. Okullarda ana tema ‘‘Çevre İçin Sorumluluk, Sağlık ve Sürdürülebilirlik’’tir. İngiltere’de çevre eğitiminde amaç, sürdürülebilir çevre eğitimi sağlamak, insanın çevredeki yerini anlamak, doğada denge ve çeşitlilik için çalışmak, gelecek nesillere güzel bir çevre bırakmak, tahrip edilmiş alanları düzenlemektir (Stokes vd, 2001).

Okul öncesi eğitimin, çocukların çevreyle ilgili tutumlarını geliştirmeleri açısından büyük payı vardır. Bunun sağlanması birçok unsura bağlıdır. Bunlardan biri uygulanan eğitim programıdır. Program konu öğretimini hedef almayan, öğrencinin gelişim özelliklerini dikkate alan, esnek bir içeriğe sahip olmalıdır. Bunun dışında, eğitim ve öğretim kademeleri müfredat ilişkisi, çalışma ortamları eğitimcilerin niteliği gibi faktörler de çevre eğitiminde önemlidir (Oluk, 2008; Evren, 2009). Okul öncesinde çocuklarla yapılan etkinliklerde, çocuğun bedensel, sosyal ve iletişim becerilerini geliştirecek bitki yetiştirmek, hayvan bakımı gibi etkinliklere yer verilmelidir (Davis, 1998).

Okul öncesi dönemde çocukların yetişkinleri model aldıkları düşünüldüğünde; bu dönemde çocuklarla beraber vakit geçiren yetişkinlerin tutum ve davranışlarının oldukça önemli olduğu söylenebilir. Okul öncesi öğretmeni bu yetişkinlerden biridir ve çocuğun yaşamındaki rolü göz ardı edilemez. Bu nedenle bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin çevre eğitimine yönelik görüşlerine yer verilmiştir.

YÖNTEM

Nitel veri toplama teknikleri ile ele alınan bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntemdir. Üzerinde araştırma yapılan olgu ve olaylar kendi bağlamında ele alınarak, insanların onlara yükledikleri anlamlar açısından yorumlanır (Altunışık vd,2010;Akt, Karataş,2015).

Araştırma süreci sonunda elde edilen veriler betimsel ve içerik analizine tabi tutulurlar. Betimsel analiz, derinlemesine analiz gerektirmeyen verilerin işlenmesinde kullanılırken, içerik analizi elde edilen verilerin yakından incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram ve temalara ulaşılmasını gerektirir (Yıldırım ve Şimşek,2008).

Çalışma Grubu

İstanbul ilinde görev yapan 5 okul öncesi öğretmeni çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması

Öğretmenlerin görüşlerini almak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanmıştır. Bu tekniğe göre, göre araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlamış ancak görüşme sırasında kişilere esneklik sağlayacak şekilde soruların yeniden düzenlenmesine ve tartışılmasına izin vermiştir. Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin, ikinci bölümde ise öğretmenlerin çevre eğitimine yönelik görüşlerine ilişkin sorular yer almaktadır.

Verilerin analizi

Yapılan kayıtlar çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin betimsel ve içerik analizleri yapılmıştır. Betimsel analiz ile temalar oluşturulurken, içerik analizi ile oluşturulan temalara yönelik alt temalar belirlenmiştir.

BULGULAR

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular

Temalar ve Alt Temalar

1.Okul öncesi eğitimde çevre sorunlarıyla baş etmede sorumluluklarla ilgili görüşler

- 1.1.Ailenin sorumlulukları
- 1.2. Öğretmenin sorumlulukları
- 1.3. Sivil toplum kuruluşlarının sorumlulukları
- 1.4. Medyanın sorumlulukları

2.Okul öncesi dönemde çevre eğitiminin önemine ilişkin görüşler

- 2.1 . Çocuğun gelişimi açısından
- 2.2.Toplum açısından

3.Okul öncesi eğitim programını çevre eğitimi açısından değerlendirilmesi

- 3.1. Programı yeterli bulan görüşler
- 3.2. Programı yetersiz bulan görüşler

4.Öğretmenlerin çevre eğitimi etkinliklerine yer verme sıklığı

- 4.1. Sık sık yer verenler
- 4.2 Ara sıra yer verenler

1.Okul öncesi eğitimde çevre sorunlarıyla baş etmede sorumluluklarla ilgili görüşler

Bu alt problem doğrultusunda görüşme formundaki soru, "Sizce çevre sorunlarıyla baş etmede en önemli görev kime düşmektedir?" şeklindedir. Alınan yanıtların analizi sonucunda dört alt tema ortaya çıkmıştır. Bunlar; ailenin, öğretmenin, sivil toplum kuruluşlarının, medyanın sorumluluklarıdır.

Öğretmenlerden (Ö1,Ö2) ailelere görev düştüğünü belirtmişlerdir. İkinci olarak ise, öğretmenlere görev düştüğünü belirtmişlerdir. (Ö1,Ö2,Ö5). Bir öğretmen medyanın (Ö3), bir öğretmen de sivil toplum kuruluşlarının rolünün önemli olduğunu belirtmiştir (Ö4).

Ailenin sorumlulukları

Katılımcılardan biri, " okulda verdiğiniz eğitimin ailede desteklenmesi gerekiyor. Bu nedenle sadece çevre eğitiminde değil her zaman ailenin model olması gerekiyor" diye görüş belirtmiştir (Ö1). Ailelere sorumluluk düştüğünü belirten bir başka öğretmen, " anne baba çevreyi koruma ve güzelleştirmede olumlu davranışlar gösteriyorsa, çocuk da onları model alacaktır" demiştir (Ö2).

Öğretmenin sorumlulukları

(Ö1,Ö2,Ö5) öğretmenlerin çocuklara olumlu davranış kazandırmada en etkin kişiler olduğu konusunda aynı fikirdedirler. (Ö5), "çocuklar zamanlarının büyük çoğunluğunu bizimle geçiriyorlar ve bizleri her anlamda örnek alıyorlar. Velilerimiz çocukların evde birçok davranışı öğretmenim istedi diye yaptığını söylüyorlar. Çocukların hayatında bu kadar önemliyiz." diye görüş belirtmiştir.

Sivil toplum kuruluşlarının sorumlulukları

"Sivil toplum kuruluşları, belediyeler, vakıflar ve dernekler, çocuk eğitimiyle ilgili her kuruluş bu konuda sorumludur. Bu kuruluşlar çevre eğitimi, duyarlılığı gibi konularda öğretmenlere, ailelere ve çocuklara eğitimler vermeli, çocuklar için eğlendirici ve eğitici etkinlikler düzenlenmelidir" (Ö4).

Medyanın sorumlulukları

"Televizyondaki çocuk programlarının kalitesi çok düşük. Bu programlar ve çizgi filmler aracılığıyla çocuklara doğa sevgisi aşılanmalı" (Ö3).

2. Okul öncesi dönemde çevre eğitiminin önemine ilişkin görüşler

Bu alt problem doğrultusunda görüşme formundaki soru, "Sizce çevre eğitiminin okul öncesi dönemde önemi nedir?" şeklindedir. Yanıtların analizi sonucunda iki alt tema ortaya çıkmıştır. Çocuğun gelişimi açısından ve toplum açısından.

Öğretmenlerden (Ö2,Ö5) çocuğun gelişimi açısından, (Ö1,Ö3,Ö4) toplum açısından çevre eğitiminin önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Çocuğun gelişimi açısından

(Ö2) “ Çocuğun doğada eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum. Kapalı alanlarda yetişen çocuklar hem fiziksel hem de sosyal bakımdan gelişmiyorlar. Oysa doğal ortamdaki çocuk hem sosyalleşiyor hem psikomotor gelişimi destekleniyor” diye görüş bildirmiştir. (Ö5),” Çocuğun dışardaki etkinliklerde daha aktif olacağını düşünüyorum. Bu da psikomotor gelişime yararlı olacaktır” demiştir.

Toplum açısından

(Ö1), “çevreye duyarlı nesiller yetiştirmek için okul öncesi dönemde çevre eğitime başlanmalıdır” diye görüş belirtmiştir. (Ö4) ise, “ülkemizde kirlilik önemli bir sorundur. Denizler, hava, toprak kirliliği ciddi boyutlara ulaşmıştır. Çocukları erken yaşta bilinçlendirmek sağlıklı ve temiz bir çevre ve toplum için önemlidir” diye görüş belirtmiştir.

3. Okul öncesi eğitim programını çevre eğitimi açısından değerlendirilmesi

Bu alt problem doğrultusunda görüşme formundaki soru, "Sizce MEB okul öncesi eğitim programı kazanım-göstergeler, kavramlar bakımından incelendiğinde çevre eğitimi açısından yeterli midir? Yanıtların analizi sonucunda iki alt tema ortaya çıkmıştır. Programı yeterli bulan ve bulmayan görüşler.

Öğretmenlerden (Ö1,Ö2,Ö5) yeterli, (Ö3,Ö4) yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Yeterli bulan görüşler

(Ö1,Ö2,Ö5) programdaki kazanım gösterge ve kavramları incelediklerinde programın yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

Yetersiz bulan görüşler

(Ö3), “ MEB Okul Öncesi Eğitim Programı genel olarak incelendiğinde, çevre eğitime yönelik, kazanım, kavram ve belirli gün-haftaların düşük düzeylerde yer aldığı düşünüyorum”, (Ö4), “çevre eğitimi etkinliklerine genelde fen eğitimi etkinlikleri içinde yer veriliyor. Programda çok yoğun değil. Çevre koruma ile ilgili yeterli kazanım olduğunu düşünmüyorum” diye görüş belirtmişlerdir.

4. Öğretmenlerin çevre eğitimi etkinliklerine yer verme sıklığı

Bu alt problem doğrultusunda görüşme formundaki soru, "Programınızda çevre eğitimi ile ilgili etkinliklere yer veriyor musunuz?" şeklindedir. Bu soruya verilen cevaplara göre iki alt tema ortaya çıkmıştır. Sık sık yer verenler ve ara sıra yer verenler.

Öğretmenlerden (Ö1,Ö5) sık sık, (Ö2, Ö3,Ö4) ara sıra yer verdiklerini belirtmişlerdir.

Sık sık yer verenler

(Ö1) “Benim sınıfımda bir akvaryum, bir kuş ve bitki köşem var. Çocuklarla birlikte sabahları çiçekleri suluyoruz. Balıklara her gün bir öğrenci yem veriyor. Her gün bir kişi akvaryum nöbetçisi oluyor. Bunun dışında hava güzel olduğunda sık sık bahçeye çıkıyoruz. Bahçede oyunlarımız bittikten sonra birlikte etraftaki çöpleri topluyoruz” demiştir.

(Ö5) ise “Mutlaka her hafta çevre duyarlılığı ile ilgili konularda belgeseller izliyoruz. Benim öğrencilerim buzulların erimesi, ozon tabakası, geri dönüşüm gibi konularda bilgililer. Örneğin sınıfımızda geri dönüşüm kutuları var. Çöplerimizi ayrıştırıyoruz. Ailelerden de istedik evde de artık çöpler ayrıştırılıyor. Ben sık sık çevre eğitimi etkinliği uyguladığımı düşünüyorum” diyerek görüş belirtmiştir.

Ara sıra yer verenler

(Ö4) “Açıksası öğrencileri her zaman bahçeye çıkaramıyoruz. Bu nedenle yaptığımız etkinlikler sınıf içinde sınırlı kalıyor. Ben ara sıra çevre etkinliklerini uygulasam da çok yer verebildiğimi söyleyemeyeceğim” diye görüş belirtmiştir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Görüşmelerden elde edilen bulgular; öğretmenlerin çevre sorunlarıyla baş etmede en önemli görevin öğretmen aile, medya ve sivil toplum kuruluşlarına düştüğünü düşündüklerini göstermektedir. Deveci (2007)’nin araştırmasında ise sosyal bilgiler öğretmenlerinin derste güncel olayların kullanılmasının yararına inandıkları, güncel olayların öğretiminde en çok gazete ve televizyon gibi kaynakları kullandıkları, derste güncel olaylara, konuya göre yeri ve zamanı geldiğinde yer verdikleri, güncel olayların öğretimi sırasında daha çok soru-yanıt, araştırma ödevi, tartışma ve canlandırma gibi yöntem ve tekniklerini kullandıkları, güncel olayların öğretimi sırasında öğrenciler ve ailelerden kaynaklanan sorunlar yaşadıkları yönünde bulgular elde edilmiştir..

(Selanik Ay,2010)’ın araştırmasında ise, Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada medya ürünlerinden yararlanmaya ilişkin öğrenci görüşleri alınmış ve öğrenciler, medya ürünlerinden yararlanmanın; çevre ile ilgili konularda bilgi edinmelerine, çevre bilinci kazanmalarına, araştırma yapma yeteneklerinin gelişimine, çevre sorunlarını fark etmelerine, gündemi takip etmelerine, öğretim sürecinin ilgi çekici hale gelmesine, çevreye ilişkin duyarlılıklarının artmasına katkı sağlayan bir çalışma olduğunu ifade etmişlerdir. Ahi (2015), okul öncesi eğitim programına entegre edilen çevre eğitim programı ile çocukların çevrelerine ilişkin daha geniş bir model oluşturduklarını belirtmiştir. Kesicioğlu (2008) da yaptığı çalışmada; ebeveynlerin çocuklarına yaşattıkları doğal çevre deneyimleri ve çocukların çevreye karşı olan tutumlarını incelemiştir. çocukların çevreye karşı tutumlarının; yaşanan yer, annenin öğrenim düzeyi, babanın öğrenim düzeyi, ailenin aylık geliri, annenin mesleği ve babanın mesleğine göre farklılaşmadığı, cinsiyete göre ise anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmaların sonuçlarına bakıldığında, çevre eğitiminde aile, medya, toplum ve öğretmenlerin önemli rolü olduğu söylenebilir.

Çevre eğitiminin önemine ilişkin bulgular; öğretmenlerin okul öncesi dönemde çevre eğitiminin çocuğun gelişimi ve toplum açısından önemli bulduklarını göstermektedir. Okul öncesi dönem yaşamın temelini oluşturmaktadır. Çocuklar okul öncesi dönemde temel alışkanlıklarını kazanmakta, yeteneklerini geliştirmekte, çeşitli deneyimlerde bulunarak sosyalleşmekte ve zihinsel becerilerini geliştirmektedirler. Bu dönem, çocuğun bilişsel, fiziksel, dil, duygusal ve sosyal yönden önemli ilerleme kaydettiği bir dönemdir. İnsan hayatındaki kritik dönemlerden biri olması sebebiyle, bu yaşlarda verilen eğitim kalıcı izler bırakmaktadır. Okul öncesi dönemde çevre eğitimi, çocukların gelişim alanlarını da desteklemektedir. Doğada geçirilen zaman, açık havada oynanan oyunlar, çocukların fiziksel ve motor becerilerinin gelişimini desteklerken birçok öğrenme fırsatı sağlayarak onların bilişsel ve dil gelişimlerine de katkı sağlayabilmektedir. (Yayla Ceylan ve Ülker, 2014; Oktay, 2007).

Okul öncesi eğitim programını çevre eğitimi açısından değerlendirilmesine yönelik bulgularda iki ayrı alt tema ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerden bir kısmı programı yetersiz bir kısmı da yeterli bulmuştur. (Akçay 2006) nın araştırmasında, Kanada, Amerika, İsviçre, Almanya ve Japonya’da uygulanan okul öncesi eğitim programları ile 2002 MEB Okul Öncesi Eğitim Programı nı incelenmiştir. Ülkelerin okul öncesi eğitim programına göre etkinliklerinin yüzdeleri değerlendirildiğinde, Almanya’ nın okul öncesi eğitim programındaki çevre eğitimi etkinliklerinin yüzdesinin % 100.0; İsviçre’ nin % 37.0; Japonya’ nın % 22.0; Kanada’ nın % 19.0; Amerika’ nın % 14.0 ve Türkiye’ nin etkinlik yüzdesinin % 23.0 olduğu belirlenmiştir. Araştırmadaki bulgulara göre çevre eğitiminin okul öncesi eğitim programımızdaki yüzdesinin yüksek olmadığı görülmektedir.

Çevre eğitimine öğretmenlerin programlarında yer verme sıklığına ilişkin bulgularda, öğretmenlerin sık sık ve ara sıra çevre eğitimi etkinliklerine yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buhan (2006) çalışmasında okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin çevre eğitimi etkinliklerine yer verme düzeylerini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı anaokullarında görev yapan öğretmenlerin özel anaokullarında ve kamu kurumlarının anaokullarında görev yapanlara göre, lisans ve yüksek lisans mezunu öğretmenler, lise mezunu olan öğretmenlere göre çevre eğitimine daha çok yer verdikleri görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Ahi, B. (2015). Okul öncesi eğitim programına kaynaştırılan çevre eğitimi programının çocukların ‘Çevre’ kavramı hakkındaki zihinsel model gelişimine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akçay, İ. (2006). Farklı ülkelerde okul öncesi öğrencilerine yönelik çevre eğitimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Buhan, B. (2006). Okul öncesinde görev yapan öğretmenlerin çevre bilinci ve bu okullardaki çevre eğitiminin araştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

- Davis, J (1998). ‘‘Young children, environmental education and future’’. *Education and Environment*. Ed: Norman Graves.
- Deveci, H. 2007. Sosyal bilgiler dersinde güncel olayların öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (1) 417-451.
- Evren, I. (2008). Sosyoekonomik Durumun Çevre Bilincine Etkisi. Marmara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1). 62-80.
- Kesicioğlu, O.S. (2008). Ebeveynlerin okul öncesi dönemdeki çocuklarına (60-72 ay) yaşattıkları doğal çevre deneyimleri ve çocukların çevreye karşı tutumları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Oktay, A. (2007) Okul Öncesi Eğitimden İlköğretime Geçiş Projesi Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği, Okul Öncesi Eğitimi, Öğretmen Eğitimi 01. Şubat 2007, Antalya, Neta Matbaacılık ve Reklam Hizmetleri.
- Oluk, S. (2008). Okul Öncesi Dönemde Çevre Eğitimi.. *Ekoloji Magazin Dergisi*. 17. Sayı.
- Önder, A., Özkan, B. (2013). *Sürdürülebilir Çocuk Gelişimi. Okul Öncesinde Etkinliklerle Çevre Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Selanik, A. T. (2010). Sosyal bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada medya ürünlerinden yararlanmaya ilişkin öğrenci görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:1, Sayı:1*. 76-93.
- Stokes, E., Edge, A., West, A. (2001). *Environmental Education in The Educational Systems of Europe Union*. Commissioned by The Environment Directorate General of The European Commission.
- Taşkın, Ö. , Şahin, B. (2008). Çevre kavramı ve altı yaş okul öncesi çocuklar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23), 1
- Wilson, R. A. (1996). Starting Early: Environmental Education During The Early Childhood Years. Columbus OH: *ERIC Clearinghouse for Science Mathematics and Environmental Education*
- Yayla Ceylan, Ş. ve Ülker, P. (2014). Okul öncesi dönem çocuklarında çevre eğitimi neden önemlidir? (Ed.: H. Gülay Ogelman). *Çocuk ve çevre. Küçük Çocuklar ve Çevre Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Eğiten Kitap
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık